

szállon áadás a házaro.⁷
 Aki kiáll az utcára,
 rozmaringszál a markába.⁸

Ugyanilyen, de személyhez szóló hála-dícséreték:

Magas kapú, nagy kutya,
 ott lakik a jó gazda.⁹
 Ez az ucca keskeny árak,
 itt teremnek karesú jányak.¹⁰

Házasságra való biztatók s az elszánás hangoztatásai:

Házassoggyál, ne válogass,
 ne okoskoggy, ne halogass;
 mán biz én nem válogatok,
 tásat vöszök, mihent kapok.¹¹
 Uccu bizony lakodalom,
 magam is megházasodom.¹²
 Ingem, gatyám eladom,
 mégis megházasodom.¹³

A házasságtól óvó gonoszkodók válasz-rigmusa:

A házasság kaloda,
 ne tedd lábodat oda.¹⁴

¹ Tokorcs, NyF. 33 : 36., Lovászpátoma, NyF. 34 : 157. — ² Alföld, Koszorú 1864. 2 : 19., Részó 44., Kiskanizsa, Ethn. 7 : 191., Lovászpátoma, NyF. 34 : 157. — ³ Vas mon. 374. — ⁴ Alföld, Koszorú, 1864. 2 : 19., Részó 44., Batonya, Kálmlk. 2 : 160., Bács mon. 348., Göcsej, Ethn. 11 : 134., Gönczi 330., Csöngé, NyF. 33 : 36., Mezőlak, NyF. 17 : 61. — ⁵ Alföld, Koszorú, 1864. 2 : 19., Részó 44., Visk, Vas. Ujs. 1863 : 371., Részó 334., Rábaköz, Nyr. 18 : 476. — ⁶ Ada, NyF. 37 : 61. — ⁷ Kemenes-Mihályfa, NyF. 33 : 36. — ⁸ Somogy mon. 269. piros róza, Göcsej, Ethn. 11 : 133., Körmend, Nyr. 2 : 469., Szarvaskënd, Nyr. 16 : 430., bazsarózsa, Abafi—Székely 2 : 100. piros óma, uo. 2 : 99. — ⁹ Debrecen, Népr. Ért. 1912 : 173. — ¹⁰ Jánosfalva, NyF. 29 : 39. — ¹¹ Keresztúrfiszék, NGy. 11 : 451. — ¹² Erd. Közm. 256., Tokorcs, NyF. 33 : 36., v. ö. Lovászpátoma, NyF. 34 : 157., 159. — ¹³ Diósad, Nyr. 28 : 380. — ¹⁴ Kaál, Ethn. 13 : 460.

(Folytatjuk.)

Szendrey Zsigmond.

A békési pásztorok élete a XVIII. században.

(2-ik [közlemény])

A currenslevél a rendelet közlését nagy cikornyás betűvel kezdi, mondván:

„Következnek a mindenféle pásztoroknak zabolázására s úgy helye élethez szokott fel s alá járó Betyároknak és egyéb gonosztévő személyeknek is hamarabb lejendő kézrekerítésére szerzett Punktomok“. Aztán jönnek egymásután az intézkedések, melyekből csak azokat említjük itt meg, amelyek a pásztorokra vonatkoznak.

Elterjedt szokás volt, hogy az elhullott állatok faggyúját a pásztorok feleségei gyertyának vagy szappannak dolgozták fel s nem kis haszonnal árusították. Ugylátszik az is előfordult, hogy e célból az állatokat elpusztították. Azért „mindennemű pásztoroknak feleségei a szappannak és gyertyának árulásától eltiltatnak, mivel gyakori alkalmatosságokkal tapasztaltatott, hogy az ebből származott nyereségeknek kívánsága őket a lopásra ingerelni szokta“.

A természet fiai közül rekrutálódott a betyárság. Mi sem volt könnyebb, mint betyárrá lenni. Ha valaki a gondjaira bízott állatokról beszámolni nem tudott, vagy a katoná bakancs nagyon szorította a lábát, kénytelen volt a becsületes életet otthagyni s elhúzódni oda, ahol csak a hasonszőrű pásztorokkal vagy a szabadélethez szokott csárdabérlőkkel volt dolga.

S hiába volt minden tilalom, mind a két fajta ember befogadta, rejtegette s ha kellett, védelmébe is vette a száműzöttet. Maga se tudta soha, mikor kerül rá a sor. Ezért rendelték el: „ha hogy valaki a kóborló és gyanús személyeket szállására bevenné, azokat eleséggel táplálná s tanácsadással segiténé, akárminődon tapasztaltatnék, vagy az olyaténok iránt a helységek előljáróinak hírt adni elmulasztaná, a dolgok mivoltához képest büntettetik. A tolvajoknak, kóborlóknak és akármi gyanúba vett személyeknek elfogatásukban nemes vármegye kerületében lévő pusztákon és mezei csárdákban az azon végett kiküldendő katonaságnak, vagy akárminemű arra rendelő személyeknek senki gátlást ne tégyen“.

Bár az 1795. évi limitáció szerint a marhahús 4, a borjú 5, a bárány pünkösdig 4, azután $3\frac{1}{2}$, a disznó 5, a szalonna 15, a faggyú 10, a háj 20, a gyertya $16\frac{2}{3}$, a szappan $11\frac{2}{3}$ krajcárban volt fontonként megállapítva, mégis a mészárosok sohasem voltak a haszonnal megelégedve s így kéz alatt vásároltak. Ami más szóval körülbelül annyit jelentett, hogy lépten-nyomon az orgazdaság bűnébe estek. Rendes árnál olcsóbban csak pászortól vagy bojtártól lehetett vásárolni. S bizony az egy se árulta a magát. A mészárosok pedig nem nagyon érdeklődtek az olcsó állat bélyege iránt; ez volt az oka annak a rendelkezésnek, hogy „a mészárszékre vitt marhát a mészárosok mindaddig leütni ne merészeljék, míglen a helység bírása, vagy esküdtje által megvizsgáltatván a marhának jegye s bélyege tökéletesen feljegyeztessék“.

De még ez az intézkedés sem volt elegendő magában, mert ha a megyei mészárosok nem merészeltek is olcsó jószágot venni, még mindig megvolt a lehetősége annak, hogy a vízállásos helyekről a vizeken át idegen területre vihessék. Elrendelték tehát, hogy „az alacsonyabb rendű nép közül a hajósok senkit a réven általköltöztetni kemény büntetés alatt ne merészeljenek egyébként, hanem ha marhájaknak számát és nevét magában foglaló hiteles passzust, melyen a közelebbi lévő helység bírása, vagy magistratuális tisztnek vizója is elkerülhetetlenül megkívántatik, mutatnak“.

A lopásokat, útonállásokat nem igen követték el gyalogszerrel, állatot elhajtani még épen lehetetlen volt. Adtak is ki már jóval előbb lótartásra vonatkozó rendeletet, de ez úgylátszik, csak írott másolat volt s továbbra is feles számmal tartogatták a mindig szükséges lovakat. Most tehát a nyomravezetőnek is jutalmat helyeztek kilátásba, elrendelvé, hogy „a pásztoroknak és betyároknak szükségén felül tartott tulajdon lovait, aki feladja, árának harmadrészével jutalmaztassék meg, kétharmadrésze pedig nemes vármegye kasszájába vitessék, úgy hasonlóképen a szükségtelen nyergék is confiscáltassanak“.

A bújdosó betyárok „lappangatásának“ legkönnyebb módja volt, ha a pásztor bojtárjaként kerülgette a nyáját. Mindenki tudta ugyan, hogy nem tartozik a pásztorok közé, de azért, ha a hatóság kereste, csak bojtár volt. De a hatóság erre a turpisságra is rájött s kimondta, hogy „ha valamely pásztor több bojtárt tartana, mint amennyi a csordának, gulyának vagy ménesnek számához képest szükséges, abban akadályoztassék, ha pedig engedetlen lenne, fogóságba vitessék“.

Szó volt már arról, hogy a pásztorok igen kedvelték a kocsmába járást, akár bent a falvakban, akár a mezei csárdákban. A felírásra ivás vagy rovásra ivás nagyon el volt terjedve. Természetes, hogyha már igen sok volt a rováson, fizetni is kellett. Pénze pedig nem igen volt a juhásznak s ilyenkor a rovás hosszúsága szerint egy-két birka vagy borjú került a kocsmáltató istállójába. A pásztor nem igen nézte meg, hogy kinek a bélyegje van az állaton, a csárdás nem igen törődött vele. Ezt tiltotta be egyszersmindenkorra a rendelet: „a pásztoroknak hitelbe való kiadás, vagy annak árában akármely báromnak vagy jószágoknak lejendő átalvétele kemény büntetés alatt tilos“.

Szokása volt a pásztoroknak, hogy idegen jószágot terelt a maga nyájába. Sok nyáj legelészett szerteszéjjel, volt miből elhajtani. De annyi esze mindegyiknek volt, hogy nem a legközelebbiből hajtott, hanem más község, sokszor más megye területén legelészőből. Mikor aztán a felülvizsgálat jött, mindig feles számú volt a jószág. Ez a felesleg a pásztoré volt, akármilyen idegen bélyeg volt is az állatokon. A gazdák, akiknek az állatait őrizte, nem igen tarthattak számot az ilyenfajta állatra, mert az övéik a saját bélyegükkel voltak ellátva. Természetes, hogy az ilyen jószág csak úgy véletlenül került a többi közé. Ezt a véletlent azonban már nagyon jól ismerte a vármegye s megszüntetése iránt intézkedett is: „A pásztorok tulajdon marháit különös bélyeggel süttessenek meg, amely a nemes vármegye katonáinak tudokra legyen, különben, ha más jegy vagy billeg alatt találtnak, mint nem sajátjuk, confiscáltatni fognak“.

Nemcsak az eleven jószág elhajtása volt divatos, hanem az elhullott jószággal is nagy úzérkedések folytak. A bőr és a faggyú is igen jó jövedelmi forrása volt a pásztoroknak. Természetes, hogy

minden elhullt állat bőr és faggyú nélkül került a föld alá, de azért a bőrrel nem igen történt elszámolás. Nagyon sok lehetett ebben az irányban is a visszaélés, mert csak így érthető meg a tilalom: „Azon eseten kívül, mikor tudniillik a marhadög közönségesen uralkodik, hiteles bizonyosság nélkül a pásztoroknak a marhát megnyúzni épen nem léssen szabad; annak faggyát bőrével együtt egy hétnek elfolyása alatt gazdájának általadni kötelesek lesznek, mely alkalmatossággal billeg nélkül való, vagy fülektől csalárdul megfosztott bőröknek kézhezvétele tilalmaztatik. Különben ez olyatén gazda vétkes cimborálásnak gyanúságába keveredik; úgy példás büntetését el nem mellőzi“.

Nem tartozhatott a legtisztább dolgok közé a mezőn folyó adásvétel sem, mely alkalommal a tulajdonos távollétében is gazdát cserélt az állat s haszón is a pásztor zsebében maradt; ezért rendelte el a megye, hogy „a helybeli lakosoknak jelenlétele nélkül, a mezőben minden eladás, vétel, csere, nemkülönbön akárminemű baromnak netalán okozott kárának megtérítése fejében leendő kézhez vétele, úgy a pásztoroknak, mint más egyebeknek is büntetés alatt tilalmaztatik“.

A pusztai élethez szokott emberek nagyon szerették, ha kint a puszták csendjében, távol a világ mindenfajta híreitől, emberek véődtek közéjük, akik ismerték a világi „környülállásokat“. Ha ilyenek jöttek, vagy a szomszédos pásztorok felkeresték, magyaros vendégszeretettel fogadták őket; ami nem eshetett meg nagy lakomázás nélkül. Ilyenkor bizony nem igen nézegették az állatok billegét, hanem az került a bográcsba, amelyik leginkább megfelelt a vendégek számának s a mindenkor magukkal hozott jó étvágyának. Azért hozták a végzést, hogy „a bojtárok proporcióját felülhaladó mindennemű főzőedények összetöressenek, ha pedig vasból készítették volnának, confiskáltassanak“.

Említettük már, hogy a betyárokat bojtárként tartogatták a nyájak mellett. Hogy ezt a csalárdságot megnehezítsék, a már fentebb említett tilalmon kívül kötelezték a helységek bíráit, hogy „a pásztoroknak kiadott conventiójukon kívül, minden esztendőben Szent György nap táján egy különös árkus papirostra a számadóknak s bojtároknak neveit, azoknak személyek leírásával és marhájuk számának specifikációjával, hiba és hátramaradás nélkül feljegyezzék, hogy azok az illetén jegyzést annak idejében kiküldendő nemes vármegye katonáinak vagy arra rendelendő embereknek bemutatassák“.

Hogy a feles számmal való lóval elkövetett visszaéléseket megszüntessék, pontosan megszabták, hogy ki mennyi lovat tarthat: „Minden háromszáz darabból álló csorda, gulya, vagy ménes mellett a számadónak egy, a második pásztornak is egy nyerges lónak tartása engedtetik meg; ha pedig a megengedett kétdarabon kívül va-

lamely barom állásnál több hátaslovak találatnak, azonnal confiscáltatván, azoknak ára osztassék fel“.

A városok és falvak igen messze estek a rétes legelőktől s a pásztor emberek nem nagyon gyakran keresték fel azokat; de ha már valami ügyes-bajos dologban, vagy épen vásár alkalmával bejöttek, felcicomázták magukat is, de a lovakról, nyergekről sem feledkeztek meg: Sallangok, lelógó szíjjak díszítették a szerszámokat.

De a cicomázásnak megint csak az adta meg az árát, aki a pásztor kezére bízta a jószágot. A sallang, a szíjj, annak az állatából került a lószerszámra, nyeregre. Szigorú büntetés alatt el is tiltották a cifrázkodást: „A mulandó hiúság és magamutogatásnak helytelen kívánsága a nyergeknek hosszú sallangós szíjjakkal való felkészítésében főként a pásztorokat és gonoszindulatú fel s alá csavargó betyárokat arra ingerstelni szokta, hogy egy-két darab lefüggő szíjnek kedvéért egy lovat megfojtani, vagy marhát (melynek döghúsából torkig laknak) csak csekély állapotnak vélik, arravaló nézve, valamint az említett haszontalan szíjjak, úgy a saruknak viselése a pásztoroknak 50 kemény pálcabüntetés alatt tilalmaztatik“.

A legtöbb bajt, a legtöbb kárt a gazdáknak mégis a nagy távolság miatt majdnem lehetetlen elszámolás okozta. Ha a pásztor azt mondta az állatra, hogy megdőglött, azt ellenőrizni nem lehetett. A gazdák nem tudtak minden pillanatban kimenni a legelőre, a pásztoroknak meg jó kifogás volt a nagy távolság. A sok kárnak azonban valahogy elejét kellett venni. Elrendelték hát, hogy „ha valamely marha hirtelen dög által el nem vész és a pásztor annak nyavalygó voltát gazdájának hírül nem adja, büntetésre méltó lészen“.

A csikósoknak egyik legnagyobb jövedelmi forrása az volt, hogy a gondjaikra bízott lovakat pénzért munkára kiadták s ha véletlenül a gazdája kereste volna, különböző hazugságokkal igyekeztek falhoz állítani. Ezt a visszaélést is megtiltották: „Gyakor tapasztalatból származott bizonyosság, hogy a csikósok gazdáiknak lovaikat csekély bérért munkára kiadni minden tartózkodás nélkül bátorkodnak; és amidőn a gazda lovainak hiányosságát a ménes közt tapasztalja, azok azt eltévedetteknek lenni megtanult álnok mesterségek szerint állítják; ha azért ezentúl a csikósok az ilyen káros ravaszágban tapasztaltatnának, pálcabeli kemény büntetésen kívül, az általuk ily módon kiadott, vagy tulajdon munkájuknak végben vite lére és marhák haszonvételének illendő mégtérítésére köteleztetnek“.

De volt a csikósoknak a lólopás körül is elég nagy gyakorlata, melynek elbeszélését magára a punctomra hagyom: „Minémű ravasz mesterséget szoktak elővenni a ménes pásztorok a csikóknak bélyegzés előtt való eltulajdonításában a közönséges tapasztalatból kitétszik, amidőn tudniillik tulajdon gazdájuknak billegét azoknak tomporára úgy kiborotválják, hogy azok a szemesen vigyázók előtt is vassal megsüttetve látszanak és hogy gonosz igyekezetükben bátrabban megmaradhassanak, azokat közellévő ménesekben iktatni szokták,

oly véggel, hogy azok iránt kérdezkedő gazdákat hirtelen előállítá-
sokkal annyival inkább megcsalhassák, minél bizonyosabbak ab-
ban, hogy tomporaiknál gonoszul kiformált billegnek benövésével
azokat sajátjoknak tartani nem merészelik; arranézve a csikósoknak
ily gonoszságokból eredő károknak eltávoztatására szükségesnek
ítéltetik, hogy a helységek bírái maguk közül rendelendő egy hites
személy által a méneseket gyakrabban megvizsgáltatván a jelentett
gonoszságnak szorgalmatos vigyázat által eleitvenni igyekezzenek;
ha kik pedig a tolvajlott csikóknak duggatásában tapasztaltatnak,
példás büntetés alá vétessenek“.

Egészen természetes, hogy a legtöbb csiny elkövetése az öreg
pásztorok távollétében történt. Az öreg pásztorok, a számadók na-
gyon vigyáztak a kezükre bízott állatokra már csak azért is, mert a
kárt sajátjukból kellett megtéríteni. A marha leütések, szíjj hasítások,
lakomák leginkább csak akkor történhettek meg, ha az öregek nem vol-
tak otthon. Ezt tudta a vármegye is, ezért rendelte el, hogy: a „számadó
pásztoroknak a gulya csorda, vagy nyáj mellől való további eltávo-
zásokkal a bojtárok bátorságot vevén magoknak, azok közül olykor
több daraboknak szántszándékos megölésében és eltékozlásában min-
den tartózkodás nélkül bocsátkozni merészelnek és mivel azok legin-
kább rideg legényekből állani szoktak, akiknek csekély fizetéseken
kívül semminemű jószáguk nem található, a megkárosított gazdák
károknak megtérítéséhez nehéz móddal, vagy épen nem juthatnak
arravaló nézve rendeltetik, hogy minden három hónapoknak eifo-
lyása alatt a számadó a gondviselésére bízott barom mellől két nap-
nál tovább, a megtörténhető károk megtérítése és 24 palca büntetés
alatt elmaradni ne merészeljenek“.

Végignézve az itt ismertetett főbb pontokon, nem lehet mon-
dani, hogy még ezután is valami nagy szabadsága maradt volna a
pásztoroknak. A szerencse csak az volt, hogy az a sokszor megígért
szigorú ellenőrzés az év legnagyobb részében járhatatlan utak miatt
csáknem keresztülvihetetlen volt. Maga a katonaság sem vette vala-
mi túlszigorúan a hivatását. Ha előfordult, hogy már csak a példa-
adás kedvéért is keményen megbüntettek egy-egy számadót, a pász-
toréletet nem lehetett rendeletekkel szabályozni. Nem a megye volt a
pásztorélet pusztító ellensége, hanem az eke, amely lassan-lassan
felhasogatta a szárazföldeket és a vízszabályozás, amely agyonszári-
totta a regényes élet színterét. Fogyott apránként a legelő s a külön-
féle pásztorok állataik érdekében nagy harcokat vívtak a mezőért.

Ameddig sok volt a legelő, könnyen elért egymás mellett a sok
különböző nyáj, de mikor mindig szűkebbre szorult, szívesen leetette
egymás elől a füvet, feldúratta a mezőt. Ez volt az oka az örökös
csetepaténak, huzavonának. Legtöbb baj e téren a kanászpásztorok-
kal lehetett, akik a legjobb legelőkre is szívesen hajtották nyájaikat,
pedig a disznó szívesebben durkált a föld alatt. Ezért már 1778-ban
kiadja a megye a rendeletet, miszerint „szarvasmarhák, lovak, juhok

sertésekkel együtt nem legelhetnek“. De ugyanakkor a legelő minősége szerint is megállapítja a sorrendet, kimondván: „sorrend szerint mint írva vagyon, sertések pedig Berekben, nedves és rétes helyeken“.

De a sok rendelet, amely a pásztor életét görbe paragrafusokba szorította mindaddig rendelet maradt, míg a bogárhátú tanyák mindig sűrűbben telepítették be a felhasogatott mezőket. Pedig a megye gondoskodott róla, hogy mindig sűrűbben jelenjenek meg a tilalmak. 1795-ben, mikor a franciák ellen szedték a katonákat, újra szaporodott a betyárok száma. A magyar puszták szabad embereinek jobban tetszett a csákós süveg az osztrák csákónál, szebb volt a bocskor, meg a bürkapca a kifényesített bakkancsnál. A betyárok hajszolása megint a pásztorokra fordította a hatóságok figyelmét. Újabb rendeletekkel szorították a hurkot a szabad emberekre. És mikor betyárüldözés címen gyakrabban nézegettek a betyár-rejtegetők után, tapasztalni kellett, hogy a pásztorélet természet alkotta szabályai jobban illettek a kint való életre, a zöld asztaloknál készült minden punctomoknál. Fel kellett újítani a rendelkezéseket s valami olyannal betetőzni, ami egészen új volt s aminek a hatása nem maradhatott el. Megszámolták a pásztorokat. Amit olyan nagy szakértelemmel ütöttek az állatok tomporára, a billeg, rákerült a pásztor csákós süvegére. De beszéljen maga a rendelet:

— A bírák és földesuraság tudta nélkül a pásztor magához jószágot nem vehet. A bérükbe járó számos jószág a községen bejelentendő és arról jegyzék vezetendő. A pásztor a bírák tudta nélkül sem zsidónak, sem mézárosnak marhát vagy bőrt el nem adhat. Utonútfélen, vagy csárdában senkinek sem szabad vásárt vagy cserét csinálni. A pásztorok vigyázói kötelesek hetenként megnézni, hogy nincs-e bitang jószág a pásztor keze alatt. Ha bitang jószág kerül a nyájba, köteles azonnal jelenteni, mert különben úgy tekintik, mint ha orgazda volna. A pásztorok megtiltatnak minden kóborlástól, s a határból, ahol marhájakat legeltetik, különös ok nélkül kimenni kemény büntetés alatt nem szabad.

Minden község tartozik a kicsztott bélyegzővel az összes marhát megbélyegezni, aki azt elmulasztja, maga felelős káráért.

Tilalmas volt eddig is, hogy senki szőrös bocskort viselni, vásárolni ne merészeljen; ezen tilalom most megújítatik, mert számtalan szomorú példák bizonyítják, hogy a gonosz emberek csak a bőre kedvéért is a marhát lerontják, némely szegény embernek olyan kárával, hogy abból életében is nehezen veheti fel magát. Azért a nyers bőröknek eladása is passzus nélkül nem engedtetik.

Mivel az e féle gonoszságok leginkább az olyatén emberektől származnak, kik minden isten és ember félelem nélkül a pusztákon és szállásokon vagy szolgálta, vagy pásztor, vagy betyárképen tartózkodnak, járásbeli szolgabírák meg fogják hirdetni, hogy minden ember legalább esztendőben egyszer templomba menjen és arról lelkipásztorától bizonyáglevelet vegyen, azt járásbeli tiszt-

nek bemutassa, mert aki ilyen levelet nem tud mutatni, keményen büntetik.

„Nemes Biharvármegyének ez iránt tett tudósítása, hogy a pásztorok mellett tártózkodni szokott korhely cimborák iránt, kiket *Lesáknak*, szegény legényeknek neveznek, elvégezte legyen, hogy minden uraságok, gazdák s komitatusok a maguk gulyásának, kondásának, pásztorának a felső gúnyájára kívülről sárgaréz pléből, amelyre a gazda kereszt- és vezetékneve első betűi és a helység numerusa metzve legyen, címert csináltasson, hogy ezen esmértetőjel által, a nem cseléd lesákok az igazi cselédektől megismertethessenek és annál könnyebben elfogattassanak. Végeztetett: „hogy mivel úgy lát-szik, hogy ezen rendelése nemes szomszéd Biharvármegyének egy alkalmas eszköz a tolvajlások meggátlására, melyre nézve tehát ezen vármegyében is bébocsáttatik és mind a földes uraságoknak, mind pedig a helyiségeknek ezennel meghagyatik, hogy a pásztoembereknek, sőt más külső cselédjeiknek is egy réz pléhet, melyen az uraság vagy helység neve első betűi legyen, nyomban vetessenek süvegekre, mert akiknek a mai naptól számlálván négy hét alatt ilyen réz nem leszen a süvegén, az mint gyanús ember elfogattatik és mind magá, mint gazdája megbüntetik“.

Ez a sárga réztábla megadta a kegyelemdőfést a pásztorélet romantikájának, melynek szépségéről, vonzó voltáról sokat tudnának beszélni a kiszikkadt rétek, elpusztult nádasok; az egykori szemtanúk. Hogyne tudnának, mikor a gúzsbakötő paragrafusok is annyi szépet beszélnek róla.

Banner János.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Óvakodik.

Heger említette az *ólakodik* szóról írtában (MNy. XXIII, 50), mely az ő magyarázata szerint az *óv* ige gyakorító képzős származéka, hogy ugyanennek az igének visszaható képzős *óvakodik* alakja a köznyelvben 'sich hüten, sich in acht nehmen' értelmű ugyan, de a nép nyelvben 'schleichen' jelentése is van, mely csak a régebbi 'lauern'-ből fejlődhetett. Az *óvakodik-nak* 'schleichen' jelentésére azonban csak emlékezetből idézi az *utánam óvakodott, beóvakodott a házba*-féle kifejezéseket.

Sajátságos, hogy az *óvakodik-nak* ezt a jelentését sem CzF., sem a MTsz. nem említi, holha pl. az alföldi nép nyelvben igen elterjedt ebbeli használata. Hogy a MTsz.-ban nincs meg, annak talán az lehet az oka, hogy népnyelvi gyűjtőink az *óvakodik*-ot ebben a jelentésében nem is tartották tájszónak, mert jól tudták, hogy az irodalmi nyelv, legalább is népies íróink nyelve, már jó ideje pártul fogta ebben a minőségében is. Népnyelvi előfordulására nem idézek adatokat. Nagyon szeretném, ha ezt a feladatot folyóiratunk olvasói végeznék el helyettem: sok és beszédes példában mutatva meg vidékük nyelvben való alkalmazását a cím-